

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, egy íven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Elofizetési ár:
félévre 14000 korona.
Egyes számára 100 kor.

Tavaszcivartakor.

Tavaszt várunk, rügyfakasztó, virágos tavaszt, amely a természet rendje szerint termő nyárba és gyümölcsöző őszbe hajoljon az örök törvény szerint: míg a föld leszen, vetés és aratás, tél és nyár meg nem szűnnek. Mindenki tapasztalatból tudja, hogy ez így van; az évszakok esztendőről-esztendőre követik egymást.

Ezt a törvényszerűséget hullámvonal címelettel szemlélteti a tudomány, és a történelemből megállapítja, hogy az emberiség haladásában hullámszerűleg emelkedés és süllyedés egymást váltogatja, nemzetek és szellemi irányok uralkodnak, lehanyatlanak és ismét uralomra jutnak; röviden szólva — amint ezt elismert igazságként tanítják: hatás ellenhatást vált ki, akció reakciót szül, vagy, ahogy a nyugodt magyar mondja: hol kerék, hol talp.

A világ gazdasági helyzetéből kipattant háború és az utána következő összeomlás az anyagiasság alapján nyugodott. Minden, ami szellem, lélek volt, háttérbe szorult: vagy hallgatott, vagy elnémított. Most, szemünk láttára, bennünk is, egyházunkban is szerte, egyre mutatkozik az éhezés és szomjúhozás a lelkiek után. — Vajjon a kiélt anyagiasság után a természetes ellenhatás-e ez csupán?! Tömegmozgalmi szempontból lehet így is feltüntetni e jeleket; de — mint a hullám tetején levő vízcseppek len visszautkrözik a napsugár s azokat pára alakban magasba emeli — akként egyéni szempontból e mostani megújulásnak olyannak kell lenni, hogy bennünk, kik Óróla nevezetünk, kiábrázolódják Krisztus és Általa az elvettetetésből felemelkedjünk a dicsőségbe. sk.

Közélet

Helytelen glorifikációk s annak következményei.

A falusi élet egyhangúsága, sivársága sok-sok különös szokásra ráviszi az embert. Engem például az utóbbi években arra

kényszerített, hogy hosszú téli estéken tárcákat, regényeket olvassak. Holott, az igazat megvallva, sohasem szerettem semmiféle szépirodalmi művet, különösebben regényt, avagy elbeszélést olvasni. Mert hát mindig azt tartottam, hogy minden küzdő, vívódó halandónak az élete egy-egy novella, avagy regény. S hogy tényleg egy-egy diszkötéses regénnyé nem vált egyik-másik felebarátomnak az élete, annak legfeljebb az az oka, hogy Mikszáth, avagy Gárdonyi elfelejtette leírni, megörökíteni az utókor számára.

De hát a szükség, a kényszerűség nagy úr, nagy hatalom. Dacára itt elmondott nézetemnek, a falusi élet egyhangúsága engem is rávitt a novellák, a regények olvasására.

S ez a különös világi foglalkozás bizonyos kedvetlen, szomorú megfigyelést, meggyőződést váltott ki belőlem. Azt nevezetesen, hogy az én prédikációim és ama bizonyos elbeszélések, regények tartalma, célzata között óriási úr távong.

Tény az, hogy ma a mi szépirodalmi íróink nyolcvan százaléka zászlót bont a bűn felett. Napirenden van náluk a bűn glorifikálása s az erény lecsepülése. A tiszta szív, a lélek hatalma a legtöbb írónál csak béklyó, amit a társadalom, kiváltképpen pedig az egyházak és a papok helyeznek a trónusra. A bűn, az édes bűn ellenben nem egyéb, mint bizonyos elnyomott érzés, hatalom, amelynek uralmáért mindent fel kell adni a közel jövő társadalmának...

A mozi-darabokról, a színmű-irodalom remekeiről pedig jobb valósággal nem is beszélni. Hiszen javarészt mocsár-virágok ezek ma már. Legfeljebb arra valók, hogy ama nagy pesszimizista gondolkozók igazát siettessék, akik unalmas óráikban a nyugati kultúra pusztulásáról bocsátanak világgá egy-egy kötetet. (Lásd például Oswald Spengler legutóbbi művét a nyugati kultúra megsemmisüléséről.)

Hát szó, ami szó, de annyi tény, hogy a huszadik század papjainak nem szabad egy-kettőre átsiklani e veszedelmes probléma felett.

Mert gondolkozzunk csak egy kicsit. A szószék hatalom ugyan ma is. A torony az ég felé emelkedik ma is s rendszerint a legmagasabb

épület a faluban, avagy a városban. Hiszen még hazánk fővárosában is azt vesszük észre, hogy például a budai oldalról nézve, a lipótvárosi bazilika kupolája nagyobb, mint az országház kupolája.

De hát azt kérdezem, hogy vajjon a szószer hatalma nagyobb lesz-e a közel jövőben is, mint a toll hatalma, amikor friss ujságot áruigatnak maholnap a legkisebb falucskában is?!...

A jelek immáron azt mutatják, hogy a toll hatalma nagyobb lesz a közel jövőben, mint a mi napjainkban. Természetesen ennek az állapotnak az lesz a következménye, hogy a bűn trónust fog nyerni a nagy tömegek, a szélesebb néprétegek között is.

S hogy aztán a társadalom életére milyen hatással lesz ez az állapot, azt már előre sejthetik mindazok, akik a morál törvényeit s az élet nagy tanítómesterét, az emberiség történelmét annyira-amennyire ismerik. Züllés, pusztulás lesz bizony ennek a szomorú állapotnak a következménye. Berzsenyivel szólva: Róma ledől, rabigába görbed...

De hát akkor mit ér a papi hivatás, mit ér az a sok szép templom, torony, amit emberi kezek az Isten dicsőségére emeltek annak idején? — Keveset, avagy éppen semmit — mondják, illetőleg mondanák majd annak idején az egyház, a vallás konok ellenségei.

S éppen ezért arra kell törekedni az egyház vezető elemeinek, különösen pedig „papoknak” hogy a bűn trónra emelése valami módon be ne következzen, hogy a véteknek, a bűnnek uralma — még ha tápot nyerne is a társadalom bizonyos rétegei között — minél szűkebb térre szoríttassék.

Ez pedig csak úgy érhető el, ha a huszadik század egyházai, papjai többet törődnek a sajtóval, a nyomdával, mint az utóbbi évtizedekben.

A hazai róm. kath. egyház már régebben észrevette, hogy a bűn glorifikálása milyen rettenetes hatással van a társadalomra s ezért alakította meg jórészt a Szent István Társulatot és a Szent István akadémiát.

Hát mi protestánsok hol késünk az éji homályban!? Hiszen pár évtizeddel ezelőtt még javában virágzott a mi soraink között is a Prot. Irodalmi Társaság. Napjainkban azonban ezen nagyhivatású egyesületünk is közeledik a „néhai” előnév felvételéhez.

Úgy látszik, hogy tudomást sem akarunk szerezni arról a tényről, hogy a mi modern íróink többé-kevésbé letérőben vannak immáron a régipuritanerkölcsök útjáról s hogy a szószéken elhangzott ígéretek egy-egy novella, egy-egy szindarab adja meg maholnap ama választ, hogy t. i. nem úgy van, hogy a jónak, a szépnek, az igaznak kell győzedelmeskednie a világon, hanem igenis a bűnnek, a véteknek...

Mindenesetre meg kell gondolnunk, hogy ezen a téren mitevők legyünk? Vagy-vagy...

Vagy nézzük továbbra is tétlenül a mi modern íróinknál a bűnök, a hibák, a gyarlóságok glorifikálását, vagy pedig gondoskodunk bizonyos ellenszerekről. Ha az előbbi módszert választjuk, akkor szinte bizonyos matematikai pontossággal kiszámíthatjuk elgyengülésünk, pusztulásunk idejét. Vagy pedig felismerve eddig való mulasztásainkat, próbálunk valamit mi is tenni a vétek, a bűn glorifikálása ellen.

S erre nézve ma már ama régi jó Koszorú füzetekkel úgyszólván mit sem tehetünk. Bizonyos alkalmazkodó, kisebb kaliberű elbeszélések, novellák ezek jobbára. Holott bizonyos apró zene-szerszámokkal, sípokkal, hegedűkkel sehogysen vehetjük fel a versenyt a gőzmasina fűlsiketítő szirénájával s a katona-zenekarral szemben.

Az sem helyes irány, amiről annyi sokat hallunk néha napján s amiért annyi sokat áldoztunk is a múltban, hogy t. i. indítsunk egy külön napilapot. Hiszen ez a mi várva-várt napilapunk csak olyan elszigetelt újság-féle lenne, amelynek olvasói egyedül a mi táborunkból kerülnének ki. S vajjon mit ér az, ha bizonyos eszme, elv, irányzat csak engem lelkesít, de hát nem lelkesíti az én szűkebb környezetemet?!

Nincs itt egyéb hátra, mint arra törekedni, hogy a mi anyaszentegyházunk valódi, vérbeli írókat is neveljen. Elöttem legalább annyira fontos kérdés ez ma már, hogy jórészt ettől teszermé függővé a magyar protestantizmus jövőjét. S hogy mennyire igazam van, csak egy példát leszek bátor felhozni.

Móricz Zsigmond pár évvel ezelőtt adta ki „Fáklya” című regényét, amelyben remekül írja le, hogy mint halványodik el a fáklya, mint lesz a szegény református papból bizonyos lefört szerencsétlen ember.

Holott Móricz Zsigmond szegény hőse csak parányi százalék azon református papokhoz képest, akik egy hosszú életen át világítanak, mint a fáklyák s ragyognak, mint az égnek csillagai...

De hát Istenem, ki lesz tolmácsolója azoknak a szegény, puritán református papoknak, akik valójában az Úr szolgálói voltak annak idején egy-egy sáros, görbe utcájú falucskában, avagy egy-egy városnak nevezett, népesebb fészekben?!

Senki — mondják sokan. De hát miért? Azért, mondják némelyek, mert az ilyen hozszozan, fényesen lobogó fáklyáknak az élete nem igen érdekli a publikumot.

Pedig dehogy nem érdekli. Csak az a baj, hogy nincsen, aki megírja. Pedig van ám mit írni róluk. Viaskodtak s viaskodnak ám a jó papok is sáttánnal. Életük tele van a legérdekesebb küzdelmekkel, szenvedésekkel, a legnegatívabb epizódokkal. De hát hiába, a modern írók világa s általában a modern sajtó kívül esik az eklézsia kapuin.

De nem beszélek sokat. Csak bátor vagyok

leszögezni azt a tényt, hogy a mi modern egyházi életünk különös tévúton bolyong. Nem hiába materialista világot élünk, bizonyos materialista világ férközött be egyházunk falai közé is. A lélek, a szellem vezető hatalma — fájdalom ugyan leírni —, de közöttünk is kezd megszűnni. A hivatás, a tehetség értéke a mi soraink között is maholnap egyenlő lesz a nullával.

Ez az oka annak, hogy még csak eszünkbe sem jut, hogy legalább bizonyos kontra-hangot adjunk a világi írók materialista remekeire.

De hát győződünk meg legalább arról, hogy ez az állapot sehogy sincsen így jól. S higgyük el, hogy a világ vezetésére mégis csak a szellem, a tehetség van hivatva, nem pedig a mindenhatónak kikiáltott pénz.

Neveljünk legalább a jövő generáció tagjai között írókat is. Higgyük el, hogy azok a férfiak, akik nagy igazságokat képesek átplántálni a tömegek lelkébe, valójában az Úr küldöttei.

Baráth Imre.

Külföld

Keresztyénség és szocializmus.

Abból az alkalomból, hogy az angol kormány élére munkáspárti miniszterelnök lépett, a *British Weekly* nevű elterjedt és igen kiváló nonconformista heti vallásos lap kérdéseket intézett a munkáspárt vezető tagjaihoz, amely kérdéseknek egyike arra vonatkozott, hogy milyen viszonyban van a szocializmus, illetőleg az angol munkáspárt (*British Labour Party*) a keresztyénséggel? A kérdésekre több válasz érkezett be a párt vezető embeireitől, amely válaszok közül a *British Weekly* jan. 17. és 24. számában. A válaszok közül néhányból egy pár sort bemutatunk azért, hogy bepillantunk az angol munkáspárt irányítóinak gondolat- és érzelmvilágába.

Henderson Arthur, a *Labour Party* titkára, egyebek között így ír: „A munkáskormány fellépése nem jelenti a keresztyén eszmények detronizációját. Ellenkezőleg, azt jelenti, hogy megkezdődik a lelkiismeretes törekvés ezeknek az eszményeknek a nemzeti életünkben történő megvalósítására, a társadalmi jólét magasabb fokának megszervezésére, az élet javainak méltányosabb megosztására és az ipar vezetésében felelős tényezők összhangzóbb és testvériesebb kapcsolatára... Hajlandó vagyok arra, hogy a munkáspárt magasabb vallási mértékkel bíraltassék meg, mint aminő alkalmaztatott a régibb pártokra, ha azok, akik a bírálatot végzik, hasonló mértéket alkalmaznak magukra és megengedik, hogy megállapíttassék álláspontjuk a munkáspárt irányában... A keresztyén polgárok, nézetem szerint, nincsenek feljogosítva arra, hogy a munkás férfitől, vagy nőtől a becsületben, őszinteségben és erkölcsi elvekben magasabb fokot kívánjanak, mint amilyent ők maguk elfoglálnak...“

Clynes J. R. parlamenti tag cikkéből vesszük

ezt: „A nemzetközi munkáspártnak, a nemzetközi szervezeteknek, az egyéni propagandáknak és íróknak, a balszárny túlzóinak, az orosz kommunistáknak sem egyenként, sem összesen nincs semmi köztük az angol munkáspárt programjához és politikájához. Ez a maga rendje szerint alakult, a maga programja szerint épült fel, visszavetette az erőszak tanát, amelyen a harmadik internacionale (a moszkvai) nyugszik, visszautasította a kommunista szervezetekben való tagságot és bizik minden rendű ember állhatatos megnyerésében a munkáspárt számára.“

Őn azt kérdi, hogy a munkáspártnak ebben az országban kormányra jutása a tanítás végleges államosítását jelenti-e? Az államosítás leghevesebb szószólói nem a munkáspártban találhatók, hanem másutt... Senki sem ítéli el a liberális pártot néhány tagjának romboló nézete miatt. Ki ítelné el a tory pártot azok miatt az igen rossz példák miatt, amelyek benne találhatók a keresztyén tannal szemben mutatkozó hitetlenségben és tiszteletlenségben? — Arról nem tehetünk, ha néhány kontinentális szocialista azt tanítja, hogy a keresztyénség többé-kevésbé hamarosan eltűnik a szociális államban, de nem is hisszük ezt. Ha így eltűnnék a keresztyénség, nem lehetne szocialista állam se, mert a szocialista tanok: a keresztyénség alkalmazva a gazdasági életre“.

Lansbury György parlamenti tag többek között így nyilatkozik: „A szocializmus hitvallás, amely bizonyos tételeket állít fel a modern társadalom rekonstrukciójára. Közülünk sokan úgy hiszik, hogy ezek a tételek azon a tanításon alapulnak, amelyekhez a világ a hegyi beszédben jutott; de közülünk senki sem kívánta, hogy bárki is, aki a szocialista hitvallást elfogadja, szükségképpen fogadja el a keresztyén hitet is, mert reméljük, hogy végtére olyan nemzetek is befogadják a szocializmust, mint a japánok, indusok és törökök.“

...Tévedhetünk, de nem lehet minket keresztyénelleneseknek nevezni. Tény, hogy sorainkban vannak, mint minden politikai pártban, férfiak és nők, minden hitvallásból valók és hitvalláson kívül állók és tiszta, világos képtelenség azt gondolni, hogy ebben az országban a szocialista kormányra jutása az igaz vallás lerontását jelenti...“

Pethick-Lawrence F. W. parlamenti tag cikke végén ezeket írja: „...Bensőleg vagyok egy negyedszázada a párt vezető embereivel és habozás nélkül mondhatom, hogy az élet semmi vonatkozásában sem ismertem valószínűbb keresztyén, vagy — tágabb értelemben véve — a lelki igazságokhoz teljesebb mértékben ragaszkodókat. És végezetre, elmondhatom-e ezt magamról? A terület, amelyen engem felebarátaim képviselőre megválasztottak, politikai terület. Ennélfogva az én közvetlen érdeklődésem a finansziális, kereskedelmi, szavazati jogi és internacionális vonatkozásokra irányul. De ez nem vakít meg engem azzal a ténnyel szemben, amit én életemben évről-évre jobban értek, hogy t. i. a láthatatlan dolgok határtalanul valószínűbbek, mint a láthatók és kézzelfoghatók és hogy a földi dolgok birodalmában a természetszerű eredmény sem jöhet létre, hacsak összhangzásban nincsen az élet ama változatlan törvényeivel, amelyeket a nagy Tanító fejtett ki századokkal ezelőtt“.

Apróságok amerikai lapokból.

Söderblom upsalai érsek a háború utáni állapotról így nyilatkozik: „A ragyogó Európa, amelyennek a háború előtt ismertük, elmúlt örökre. Arra tanítottak minket, hogy higgyünk a faj evolúciójában, az evolúcióban a paradicsom felé. S egyszerre csak a pokolban találtuk magunkat. Nem volt evolúció. Európa, mint a kultura centruma, meghaladta zenitjét. Európa népei megölték egymást. A háború megtanított arra, hogy az élet nem olyan könnyű, mint mi a háború előtti civilizációnkban szeretjük hinni. Az élet nem könnyű többé“.

*

Olaszországban a fascista kormány, klerikális irányításra, elrendelte, hogy az összes nyilvános iskolákban a király képe mellé fel kell függeszteni a feszületet. A valdensek ez ellen a római jelvény ellen erősen protestáltak. A kormány rájuk vonatkozólag a rendeletet úgy módosította, hogy egy faragott Krisztus-szobrot „a legfőbb eszmény kiábrázolását“ kötelesek a tantermekben elhelyezni.

*

Oroszországban az emberek egyre-másra javítják ki a szent képeket, templomokat és keresztúti feszületeket. A bolsevizmus ezt úgy tekinti, mint az egyháznak titkos munkáját, holott a léleknek felsejkenése és önkéntes működése.

Halottaink

James I. Good, D. D., LL. D. emléke.

Január utolsó napjaiban öt különböző, egymástól száz és száz mérföldnyi távolságra eső amerikai teológiai főiskolának falai között a fájdalom gyöngy-sóhajai hagyták el nyolc magyar református teológus lelkének legmélyét: a gazdag, a boldog, az előretörtető Amerika földjén felsajdult az évezredekkel ezelőtt elhangzott prófétai siralomnak háromszavas töredéke: „Apátlan árvák lettünk“. (Jeremiás Siralmi 5:3.)

Elhunyt ez Új Világba vetődött nyolc magyar ifjúnak „amerikai édesapja“; a legnagyobb amerikai református egyház egyik legnagyobb férfia, Dr. James I. Good, elköltözött az élők sorából. 1924 január 21-én este Philadelphiában lefeküdt, hogy reggelre való ébredése ne a miénk legyen.

Sokan ismerték őt hazánkban is. A magyar református egyház vivódó problémáinak Amerikában élő lelke volt.

A református jellem-óriások közé tartozott. Jellem-óriás volt, mert alázatos volt. Alázatos volt, mert Isten mérhetetlen atyai kegyelme ingyen ajándékának tekinté, hogy őt szerszámává, méltatlan eszközévé, választott edényévé tette. Eleve elrendelése, isteni munkatárssá való elválasztása az egész világ számára szólott, és széjjel szóródva e nagy világnak minden tájékán élnek emberek,

kiknek ő élő alkatrésze volt, s akik öneki lelkiakata valának.

Múlt év december 31-én töltötte be életének 73-ik esztendejét. Egyházának legidősebb, de lelkileg legfiatalabb munkásai közé tartozott. Agglegény volt s nyolc Amerikába hozott magyar fia között halála napjáig, mint a legifjabb, úgy forgolódott.

Pennsylvania államban hosszú ideig két egyháznak volt a lelkésze. Majd professzor lett egyszerre két főiskolában: a Philadelphiától nem messzire fekvő Ursinus kollégiumban és a daytoni teológiai szemináriumban. Egyháza egyetemes zsinatának három évre elnöke volt, valamint az egyház külmisziói bizottságának is az elnöke, s mint ilyen, életét az egész világ életévé tette. 1906-ban körülutazta e sokféle vallástól tarkított földgömböt. Kinában, Japánban, Koreában, Afrikában, Európában: ahol csak keresztyének vannak, mindenütt éltek barátai és ismerősei. Az Atlanti oceánt 26-szor hajózta át. Élete utolsó éveit teljesen az európai elszegényedett református egyházakért való fáradozásban töltötte. Mott János, Amerika vallásos életének eme vezető férfia mondotta róla, hogy ő volt a legjobban ismert és leginkább szeretett amerikai lelkész-professzor odaát, a vergődő Európában. Ez Új Világban aligha van általa jól ismert nagy presbyteriánus, avagy református gyülekezet, amelyben vetítő előadást ne tartott volna az európai református egyházakról, többek között megtépett magyar Sionunkról is. Franciaországban a háború alatt lerombolt református gyülekezetnek újjáépülése az ő fáradhatatlan munkásságát hirdeti. Magyarországon pedig a megindult belmissziói munkában nem kis része van az ő ihlető lelkének. A jövő református egyházáról gazdagabb álmái voltak, mint bármelyikönknek. Hogy hányszor látta maga előtt a magyar református egyház külmisziói katonáit a világ pogány népei között hadszintereiken forgoiódni: csak Isten a megmondhatója.

Amerikában a református öntudat élesztője és ébrentartója volt. Európa nevezetes református gócpontjai, történelmi helyei közül egy sincs, amelyet meg ne látogatott volna. A legkiválóbb amerikai egyháztörténészek közé tartozott, aki mindenütt a végső forrásokig kutatott. A Heidelbergi Káté lantosa volt. Ennek minden sora élő dallammá vált a lelkében. Református egyháztörténeti és dogmatikai munkái örök értékűek. Analizáló elméje az amerikai praktikus élet intuitív meglátásaival párosult. Az örök igazságok érvényével egyensúlyban tudta tartani a pragmatikus életgondolkodást.

Egyszereűn élt. Egyszerűsége tette nagygyá: lelkileg. Teológiáját meleg orthodoxia lengte át. Ugyanakkor a legtürelmesebb férfiak egyike volt. Vérbeli demokrata, aki békeségben élt mindenki-vel, de ugyanakkor hű tudott maradni elveihez. Nemcsak az ész, de a szív logikájának is őszinte megértője volt. És ha ő nincs: úgy egyházát két részre szakították volna a múlt század utolsó két évtizedében lezajlott liturgiai és dogmatikai küzdelmek.

Mindenkié volt. Professzortársai, tanítványai, gyermekek, állatok: egyformán szerették. Mert ő

is szerette mindannyiukat. A mesék, történetek, tréfák állandóan, mint az erdő fáiról csepegő vad-méz, úgy ömlöttek ajkairól.

De mindenekelőtt az ifjúság barátja volt. Anyagi és erkölcsi támogatásával egyházának élő lelkészeket adott. Isten gazdagon megajándékozta őt anyagi ajándékaival: Dr. Good volt a világ egyik legnagyobb, leggyakorlatibb és legboldogabb sáfára. Jobb keze sohasem tudta, mit csinál a bal. Élettapasztalata volt: jobb adni, mint venni. Amerika és Európa különböző ajkú református gyülekezetei és lelkei közül hány és hány emlékezik meg Dr. Goodról, a jókedvű adakozóról!

Sokat vesztett az amerikai református egyház a Dr. Good személyében. Helyét soha igazán senkivel betölteni nem tudják. De mégis legtöbbször a magyar református egyház vesztett ő vele. Hogy ki volt ő a magyar református egyháznak, azt jelenleg igazán csak azok a magyar teológusok tudják átérzeni, akik az ő atyai gondoskodása révén Amerikába tanulmányútra kijutottak.

Dr. Good személyiségének magyar református egyházunkra gyakorolt hatása nem halt el. Tovább él magyar teológus fiainak lelkében. Jól mondotta Dr. Christman, a daytoni theologia elnöke a legutóbb tartott Dr. Good-émlékünnepélyen: „A legnagyobb impresszió, amelyet az Amerikából hazatérő magyar teológusok visznek magukkal, nem annyira az amerikai egyházi élet megkapó nagyszerűsége, mint Dr. Good személyiségének páratlanul keresztyén varázsa lesz“.

Nekünk pedig eszünkbe jut a Dr. Goodnak 73-ik születése napja alkalmából Indianapoliban emlékül adott magyar fénykép albumba írott jánosi idézet: „A világ elmúlik, és annak kívánságai is; de aki az Isten akaratát cselekszi, megmarad örökké“.

Ez év májusában akarta megtartani tanári értekezését a pápai theologián. Személyesen, dollárban akarta vinni az újonnan Amerikában gyűjtött segélyt a magyar református egyháznak. Az erdélyi református egyház szenvedő helyzetének megváltoztatásáért a közeljövőben a legnagyobb politikai és anyagi áldozatot akarta meghozni.

Mennyei Atyja másképp határozott. 1924 január 20-án Readingen az Első Presbyteriánus Egyházban prédikált még János 12:21 alapján: „Uram, látni akarjuk Jézust“. Másnap az éjszaka csendje az álomnak karján elvitte őt az öröklátásos országába. S megláthatta Krisztusát!

„Nincsen sírja annak, aki élő cselekedetekké változott!“

Dayton, 1924 február 1-én.

Vasady Béla.

Özv. Szász Domokosné, Szász Domokos volt nagyhirű erdélyi püspök jótékonyágáról ismeretes özvegye 86 éves korában január 24-én meghalt. A református theologia díszterméből temették el, ahol a ravatal mellett Dr. Kecskeméthy István theol. tanár mondott gyászbeszédet.

Irodalmi szemle

S. Szabó József, Műveltségi állapotok főként az iskolázás Debrecenben a reformáció korában. Debrecen 1924. 8°, 40 lap. — Ez az értekezés a nagytudományú szerzőnek a Debreceni Tisza István Tudományos Társaságban tartott székkfoglalóját tartalmazza. Nagy gonddal, a szakirodalom és az egykorú források teljes felhasználásával készült olyan munka, amely szerzőjének s általa kollégiumunknak nicsóságára válik.

Ady Lajos: Ady Endre. Budapest 1923. Amicus kiadása. Nagy 8°, 246 lap. — Életrajzot írni általában nem könnyű, jó életrajzot még kevésbé. Még sokkal nehezebb olyan életrajzot írni, amelyben ma élő emberek is szerepelnek s amely biográfiának a szerzője a műben rajzolt egyénnek a testvére. Ha ezekhez a nehézségekhez hozzáveszük azt, hogy Ady Lajosnak a bátyjáról írott kötete az első életírás Ady Endréről, akkor azt mondhatjuk, hogy a szerző a feladatát pompásan oldotta meg. A könyv elejétől végig igen élvezetesen van megírva; nincs meg benne sem a kiemelhető jó tulajdonságok dicsérgetése, sem a gyarlóságok mindenképen való takargatása. Egy „sui generis“ életnek őszinte, becsületes leírása, amely értékes nemcsak azért, mert hiteles adatokat elfogulatlanul ad elő a modern magyar irodalom egyik vezető jellegű egyéniségéről, hanem azért is, mert megláttatja velünk a múlt évtizedeket, amelyeknek szelleme és emberei nélkül Ady Endre másmilyenné fejlődött volna. E vaskos, csinos kiállítású és tartalmas könyv érdekelhet mindenkit, aki Ady Endrével, vagy korával és korának irodalmával foglalkozik.

Jézus Krisztus evangélioma a négy evangéliumból egybe összefoglalva. Budapest 1923. Rózsavölgyi kiadása. 16°, 280 lap. — Bárczy István volt budapesti főpolgármester visszavonulva a közélet zajától, a forradalom kitörése óta buzgón olvassatta a szentírást s úgy gondolta, hogy hasznos munkát végez, ha a négy evangéliom tartalmát egybefoglalja s a régi fordítások archaizmusát és zamatát némileg megtartva, a ma élő magyar nyelvhez a szöveget közelebb hozza. A könyv a maga tetszetős és nagy gondra valló kiállításával, odaadó buzgóságról tanuskodó szerkesztésével igen alkalmas a mai időben ajándécul és olvasmányul ama sokak számára, akik az öreg bibliát és kétezer éves evangéliomokat ősi dolgoknak tartják, de akik viszont ez új formában megismerhetik azt, ami az ő idvességükre való.

Impressziók magyarországi utazásomról. Írta Kahn H. Ottó (Impressions from a Journey in Hungary). Az Amerikai Magyar Kereskedelmi Kamara kiadása 316 Flatiron Building New-York City. 16°, 30 lap. — Kahn H. Ottó, az amerikai pénzvilág egyik legtekintélyesebb tényezője, a múlt év folyamán megfordult hazánkban is és utazásáról két előadásban számolt be, amelyek közül az egyiket a Middletown, Conn., Wesleyen Egyetemen, a másikat az Amerikai Magyar Kereskedelmi Kamara felolvasó ülésén tartotta. Ez a

kis füzet magyar és angol nyelven kivonatot tartalmaz e két előadásból. Tekintve a szerző nagysúlyát, szeretnők, ha az elmondottakból néhány idézetet leközlhetnénk lapunkban, erről azonban le kell tennünk; csupán azt jelezzük, hogy az egész füzet tartalmát az a szellem lengi át, amely emez első mondatában jut kifejezésre: „Az 1919 i békeszerződés által szentesített sérelmek és jogtalanságok egyike sincs nagyobb ellentétben az igazsággal, egyetlen egy sem ütközik össze annyira a méltányosság amaz elveivel, melyek hivatása lett volna a győzelem megkoronázása, mint azok a feltételek, melyek a trianoni szerződésben foglaltatnak”.

A **Holland-Magyar Bizottság** kiadásában megjelent: Dr. H. Bouwman, Az egyházfegyelem; Dr. H. Bouwman, Az egyház és a hitvallások; Dr. Kuyper A., A kálvinizmus politikai jelentősége; A Heidelbergi Káté magyarázatai I. kötet I—IV. Úrnapja, II. kötet V—VIII. Úrnapja. E könyvek ismertetésére visszatérünk.

Az **Apró Füzetek 6. számában** megjelent: Margit magyar királyi hercegnő missziója Skóthonban. Írta Nagy Lajos református hitoktató. — Ugyanaz a szöveg, amely Lapunkban a f. évi 5. számban látott napvilágot. Akik a magyarság kulturfőlnyét remekül bizonyító eme füzetet megszerezni és terjeszteni kívánják, megrendeléseiket az Apró Füzetek szerkesztőségénél tehetik úgy, hogy egyszerre legalább 10 füzetet rendelnek, mert kevesebbet rendelni a portó nagy volta és a füzet aránytalanul olcsó ára (250 K) miatt nem érdemes. Az Apró Füzetek-ből ez idő szerint még kapható az 1. szám: Dr. Baltazár D., A kálvinizmus és az államélet. — 4. szám: Dr. Erdős K., A kálvinizmus és a magyar lélek. — 5. szám: Dr. Erdős K., Méliusz üzenete. — 6. sz. Nagy L., Margit magyar királyi hercegnő missziója Skóthonban. Egyes szám ára az Apró Füzetek szerkesztőségében 250 K, másutt alapár: 10 fillér.

Különfelek

Adományok. Gróf Degenfeld József egyházkerületi főgondnok úr ömeltósága a kollégium javára 1921-ben tett 20,000 koronás alapítványához való csatolásra újabban 1.000,000 koronát adományozott s fizetett be a kollégiumi pénztárba. Emlékezetes dolog olvasóink előtt, hogy Márk Endre egyházkerületi és kollégiumi ügyész tisztelői közszolgálati 50 éves jubileuma alkalmával közel félmillió adományt gyűjtöttek a Márk Endre nevére. Márk Endre a begyűlt összeget 564,323 K 30 fillérrel kiegészítette egy millióra. A gróf ömeltósága és az ügyész úr nevével az adományozás terén sűrű egymásutánban találkozunk. Hálás elismerés illeti őket a nemeskeblű adományokért. Nevöket az utókor is hála-lásan fogja emlegetni.

Dr. Baltazár Dezső püspökünk folyó hó 15-én folytatta amerikai útjáról tartott felolvasását, a jelen alkalommal eleven színekkel rajzolva az elindult hajó első napi útját úgy, hogy a hallga-

tóság lélekzet visszafojtva ott érezte magát együtt az előadóval, látva, érezve, tanulva. Peleskey Sándor szenior szép szavalata és a Templomegyesületi Énekkar kedves számai szolgáltatták az előadáshoz a keretet.

Albrecht kir. herceg a múlt héten Debrecenben járt a debreceni Vörös Kereszt Egylet hívására. Ez alkalomból f. hó 16-án meglátogatta a kollégiumot is, ahol Dr. Erdős Károly, a könyvtárban pedig Dr. Varga Zsigmond kalauzolta. Minden iránt igen melegen érdeklődött és szeretetreméltóságáról bizonyosságot tett. Reméljük, hogy debreceni tartózkodását kedves emlékei közé sorozza.

Presbiteri konferencia volt ezen az egész héten Debrecenben. Mivel a mai nap estjén fejeződik be, így a róla való beszámolás a jövő hétre marad. Ezúttal csak annyit jelzünk, hogy a presbiterok és a lelkésztestület tagjai osztatlan figyelemmel, nagy számmal és igaz érdeklődéssel vettek részt minden délután 5 órától 7-ig.

Dr. Kállay Kálmán debreceni lelkészképző-intézetünk tudós és buzgó tanára e tanév folyamán a holland-magyar gyermekakció érdekében szabadságot vállalt. Ez idő alatt igen áldásos munkásságot fejtett ki, amelyről csak vázlatos képet nyújtunk akkor, ha megemlítjük, hogy Belgiumban és Hollandiában 143 templomban hirdette Isten igéjéből kiindulva, hogy igaztalanul bántak a magyar nemzettel és hogy tragédiánk sirba dönti egyházunk és hazánk jövőjét: a gyermekeket, ha nem segítenek külföldi testvéreink. Sokszor beszélt konferenciákon, fakultásokon a professzorok és diákok seregéhez, gimnáziumokban és más iskolákban. Isten megáldotta hű szolgálóját a kicsinyek érdekében végzett sok fáradaalmáért: megindította szavára a szíveket, úgyhogy mintegy 2200 magyar gyermeknek szerzett helyet s kb. 15.000 Holland forintot gyűjtött. Ezek a számok a külföld örökös segélyezésében már-már kimerülő Hollandiában igen jelentős számok. Az ő ernyedetlen munkájának eredménye az is, hogy az osztrákok által anyagi okokból feltartóztatott januári gyermekvonat március 5-én végre elindul Budapestről s a holland vonat 8-án indul onnan, előreláthatólag 11-én Budapestre érkezik. Munkássága közben több kedves apróság üdítette fel. Így: nemrég Friesland egyik nagyobb községében, Kollumban prédikált, meglátogatta a református iskolát is és az 5. osztályban, amelyben egyetlen magyar gyermek sem volt: a Hymnusszal fogadták. Negyven holland fiú énekelte magyarul a mi nemzeti imánkat. Tanítójuk: Meijers úr azoktól a magyar gyermekektől hallotta, akik 2 évvel ezelőtt voltak az ő osztályában. Akkor megtanulta, leköltöztette és egész osztályának megtanította. Azóta minden osztály, amely keze alá kerül, megtanulja tőle a mi Hymnusunkat. Kedves jele ez a velünk való együttérzésnek, együttélésnek. Legyen mindnyájukon Isten gazdag áldása!

Halmiban szépen sikerült kulturestet tartottak, amelyen a mély gondolatokban bővölködő előadást Bede László máramarosszigeti lelképásztor mondotta.

A debreceni gazdakör, amint csak most értesültünk, a tél beálltával összeírta a tanyai iskolás gyermekek közül azokat, akik hiányos lábbelijök miatt nem járhattak volna iskolába s ezek részére ötven pár csizmát osztott ki.

Dalestély Nyirbogáton. Úgy anyagilag, mint erkölcsileg igen szépen sikerült dalestélyt rendezett f. évi január hó 27-én, vasárnap este a nyirbogáti egyházi énekkar Szabó Lajos lelkész-esperes, Szilágyi Imre lelkész, Erdőhegyi Ferenc főszolgabíró és Baksay Zoltán földbirtokos védnöksége alatt, az egyház III-ik iskolájának tágas tantermében. A dalestélyre az énekkar a mai időkben az egymás iránti testvéri szeretet és összetartozandóság érzetének istápolása céljából vendégszereplésre meghívta a nyírbátori egyházi énekkart is. A műsor minden egyes száma, de különösen Szilágyi Imre lelkésznek a szeretetre, összetartásra buzdító, erős, hazafias érzéstől áthatott megnyitó beszéde, ifj. Szilágyi Imre által Márton Barna nyírbogáti karnagynak harmónium kísérete mellett előadott „Mikes hazajött” c. melodráma, valamint V. Dicső Árpád nyírbátori tanító-karnagy monológja váltott ki nagyobb hatást és tetszést a termet zsúfolásig megtöltő közönség köréből. A két énekkar számai általános tetszést érdemeltek ki.

Dr. J. I. Good professzor elhunytáról a következő szép és igaz gyászjelentést kaptuk:

A B. F. R. A. A dunántúli református egyházkerület pápai főiskolája szomorodott szívvel tudatja, hogy tiszteletbeli theologiai tanára **Dr. Good James I.** 73 éves korában Philadelphióban 1924 január 21-én csendesen elaludt az Urban. Nehéz időkben hű barátunk vala. Mélyen szerető szívvel átérzte szenvedéseinket s mint egy titokzatos világból hozzánk elható napsugár életre igyekezett minket melegíteni. Tollal és szóval, cselekedettel és imádsággal küzdött a magyar református egyházért. Öromnapja volt, ha velünk jót cselekedhetett. Ragyogó mosoly ült az arcára, na közöttünk járt, vagy rólunk jó hírt hallott. Képe kitörölhetetlenül belevésődött szíveinkbe. Aldjuk azt Istent, hogy ezt a nagy szolgáját hozzánk küldötte. Ő ezután is a mienk.

„Boldogok, akik az Urban hálnak meg... megnyugosznak az ő fáradságuktól és az ő cselekedeteik követik őket.” (Jel. 14: 13.)

A szatmárnémeti-i református főgimnázium nyilvánossági jogát az oláhok az 151,767. sz. 1924 jan. 21-én kelt rendelettel megszüntették.

Egyházi Híradó címen új vallásos helyi lap indult meg a hajduszoboszlói gyülekezet körében. Legyen működése áldásos!

A Skót Egyesült Szabad Egyház részéről március végén Dr. Cairns Dávid aberdeeni theoi. tanár és Dr. Webster J. M. eljön meglátogatni hazánkat.

Lelkészválasztások. A monoki gyülekezet Hegyaljai Kiss Géza mádi hitoktatót, a selybi gyülekezet Tamaska János hotykai rendes lelkészt, a felsődobszai Kukoró Ferenc perkupai segédlelkészt, a vissi Bernáth István cigándi segédlelkészt, a kiskunhalasi egyház Pataky Dezső helybeli főgimn. igazgatót és Szabó Zsigmond dunamelléki belmissziói lelkészt választotta meg pásztorául. Isten áldása legyen az Úr szolgáin!

Árpádon, a megszállott területen 1923 december 29-én két új harangot avattak fel. A harangavató ünnepélyen délelőtt Debreczeni István lelkész, Bőszörményi Lajos esperes, Árpád szülötte és Balogh Mihály lelkész, délután Arday Aladár, Juhász András és Boross Gábor lelképásztorok végeztek szolgálatot.

A **tiszainokai református egyház** 1923 december 2-án hármass ünnepélyt ült, t. i. templomát kijavíttatta, a toronyba két új harangot hozatott, egyik 294 kgr. közadakozásból, másik 136 kgr. ajándékba készült; a polgári község segítségével a hősök emléktábláját a templom falába elhelyeztette. Török Imre esperes és a tiszazugi lelkészi kar — egy híján — emelték a hármass ünnepély fényét.

A **budapesti Skót Misszió** e hét folyamán értékes műsorral tartalmas előadás sorozatot tartott.

Gondnoki beiktatás volt ünnepélyes keretek között s lelekmelő módon a budapesti Fasori templomban jan. 10-én, amikor is kulin Sándor kuriai bíró foglalta el egyházi méltóságát. Az új gondnok a beiktatás alkalmából 5 millió koronát adományozott az egyház céljaira. Ad multos annos.

A **Magyar Evangéliomi Diákszövetség** február 14-én este a Konviktus egyik termében szeretetvendégséget tartott, amelyen szép számmal vettek részt a szövetségnek a városban élő barátai és támogatói. Az est kedves közvellenességét és tartalmasságát fokozta Boda Ferenc th. és Boda Sándor oh. szavalata, Kocsis János templomegyesületi titkár felolvasása, Kiss Barna jh. beszámolója, Szűcs Gergely zenetanár hegedűjátéka és Dr. Révész Imre Jer. 22: 21 alapján tartott eszméltető bibliamagyarázata.

Előkelő német protestáns családból származó idősebb úrhölgy, ki a német, francia és angol nyelveket úgy szóban, mint írásban tökéletesen bírja s mindháromból magasrangú irodalmi ismeretekkel rendelkezik, a nyári hónapokra (május—augusztus) helybeli, vagy vidéki úricsaládoknál mint társalkodónó alkalmazást keres. Érdeklődők forduljanak a Kálvin-tér 8. szám alatti lelkészi hivatalhoz.

Új egyházi nyomtatványok. A debreceni Méliusz könyvkereskedés, a mai drága előállítás költségekkel nem számolva, az egyházak részéről már régen várva-várt és mai számításoknak megfelelő új Adófőkönyvet, Adóbeszedési Naplót, Bevételi- és Kiadási főkönyvet és Gondnoki bev. és kiadási naplót hozott forgalomba. Hisszük, hogy ezen új nyomtatványok nagyon megkönnyítik az egyházak adminisztratív munkáját.

Felbívás. 352—1924. Esperesi hivatal. A debreceni egyházmegye egyházközségeit felhívom, hogy az 1924. évre esedékes egyházmegyei közigazgatási költséget, lélekszám után 5 (öt) deka bűzát számítva, az 1924 január 1-én jegyzett tőzsdei ár szerint fele részben mielőbb, másik fele részben szeptember hó 1-ig az augusztus hó 15-diki tőzsdei jegyzés szerint küldjék be az egyházmegyei pénztárhoz. A január 1-sői tőzsdei árjegyzés 107,000 K volt métermázsánként. A lélekszám adatait a Debreceni Protestáns Lap 1923. évi 38—39-ik száma közölte egyházmegyéinkre vonatkozólag. Nagyrábé, 1924 febr. 15. F. Varga Lajos, esperes.

Kiadóhivatal Üzenetei.

S—d. B. A. Teljesen rendben vagyunk. Hálás köszönet a gyors intézkedésért.

K. Ladány. Vettünk 1924. évre 13,530 koronát, melyből 50 K a leadásra fordított. A hiányzó összeget valamely alkalommal kérjük idejuttatni.

Piriese. Egész évre célzó befizetés történt. Ez fennakadást okozhat. Egyfelől a lapkiadó tarsaság csak 1924 jún. 30-ig vállalkozhatott a lap folytatólagos szerkesztésére és kiadására. Másfelől teljességgel nem biztos, hogy mi lesz a lap július—decemberi félévi díja? Vissza nem küldjük, majd elszámoljuk a körülményekhez képest.

A kiadóhivatal kérése. Úgy a lapunkban közölt felhívás rendjén, mint külön-külön szétküldött megkeresésben is kértük olvasóinkat a hátralékos előfizetési és hirdetési díjak befizetésére. Ennek ellenére meg mindig van kint hátralékkövetelésünk. Az 1924. évi előfizetési díjból is csak mintegy egynegyed rész folyt be, holott a lap pénztárát ide s tova két havi nyomdai költség terhe nyomja. Bizalommal kérjük a hátralék beküldését, valamint az 1924. évi első félévi díj befizetését is. Február 18-án vettünk 2050 koronát F—s E—t feladó neve alatt Tiszafüredről. A küldemény rendezését nem tudhatjuk. Ilyen nevű lapjártónk nem volt, 2050 K pedig nehezen illeszthető be a félévi előfizetés törlesztésébe, miután berendezkedésünk szerint nem tudunk, csak félévi díj befizetéséhez alkalmazkodni.

Hivatalos Ertesites

A tiszántúli református egyházker. püspökétől.
462—1924. sz.

Körlevél.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 13,820—1924-II. sz. alatt kelt rendeletével az „elviselhetetlen anyagi helyzetű lelkészözegek és árvák” részére az 1924. évre egyszersmindenkorra szóló kivételes és rendkívüli államsegélyt engedélyezett. Felkérem Nagytiszteletet, hogy a bölcs vezetése alatt álló egyházmegeye szerint illetékesek figyelmét méltóztassék a fenti rendeletre felhívni azzal, hogy kérvényeiket, a miniszteri rendelet számára hivatkozással a múlt évben szerkesztetttel teljesen megegyezően a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz közvetlenül nyújtsák be.

Debrecen, 1924 február 15.

Atyafiságos szeretettel:

Révész,
püspök h.

Pályázat

A tákosi református egyház pályázatot hirdet egy ujonnan szervezett tanítónői állásra.

Javadalom: polgári közsegtől évi 9000 korona, törvényez lakbér. Megfelelő államsegély.

Kötelesség: iskolaszek által kijelölt osztályok vezetése. Kézimunka tanítás.

Menekültek, B) lisztások előnyben.

Pályázati határidő a lap megjelenésétől számított 10 nap.

Tákos, 1924 febr. 16. (Beregme., posta Csaroda).

Református Iskolaszék.

Debreczen sz. kir. város
és a Tiszántúli református egyházkerület
„MÉLIUSZ”
könyvkereskedése, könyvkiadóhivatala,
zenemű-, papír- és froszkereskedése
DEBRECZEN, FERENC JÓZSEF-ÚT 26. SZ.

Értesítés a zsolttárok árváltozásáról!

1924. évi február hó a a zsolttárák a következők:

4° quartalak, nagybetűs zsolttár

papirkötésben K 17680
félvászon kötésben K 19110
egészvászon kötésben K 23710

8° oktáv alakú zsolttár

papirkötésben K 8400
félvászon kötésben K 9000
egészvászon kötésben K 11800

16° iskolai kiadású zsolttár

papirkötésben K 7680—
félvászon kötésben K 8520—
egészvászon kötésben K 10980—

32° legkisebb zsolttár

papirkötésben K 4630
félvászon kötésben K 5380
egészvászon kötésben K 6180

Megjegyezni kívánjuk, hogy ezen árak csak most vannak érvényben és az esetben, ha az Országos Pénzügyi Tanács a földadó lerovására újabb és magasabb búza árat állapít meg, úgy az itt közölt árak is emelkedni fognak.

Ajánljuk ezenkívül díszkötésű zsolttárainkat a következő minőségekben, alakban és áron, valamint a következő könyveket:

I. kiadás, versbe szedve 16° alakú

vászon díszkötés, párnázott aranyfémzettel.

Alapára K 15.—

valódi bőr, díszkötés, párnázott aranyfémzettel

Alapára K 30.—

II. kiadás, prózába szedve 16° alakú

díszvászon, kehely és préseléssel.

Alapára K 8.—

díszvászon, párnázott, vörösmetszés, tokban.

Alapára K 12.—

díszbőr, párnázott, aranyfémzés, tokban.

Alapára K 30.—

32° alakú zsolttárok

Hajlítható díszvászon kötés. Alapár 8.—

Párnázott díszvászon kötés, valódi aranyfémzettel. „ 12.—

Celluloid-csontkötés, valódi aranyfémzettel. „ 20.—

Valódi bőrkötés, párnázott, valódi aranyfémzettel. „ 25.—

Uray Sándor: Tárgymutató az új zsolttárhoz. „ —20

Varga: Koralkönyv az új zsolttárhoz. „ —20

Ára 8000.—

Az alapárak, a Magyar Könyvkereskedők Egylete által

hétől-hétre megállapított szorzószámmal szorzandók és az

így előálló árakban szállítjuk ezen könyveket. Mai

szor szám 3500.

Minden lelkész és tanító úrnak szükséges!!

Igénybejelentési-lap

az 1921. évi 8400. M. K. számú rendelettel engedélyezett felemelt rendkívüli segélyre.

Ára K 600.—